legenda mancurtului

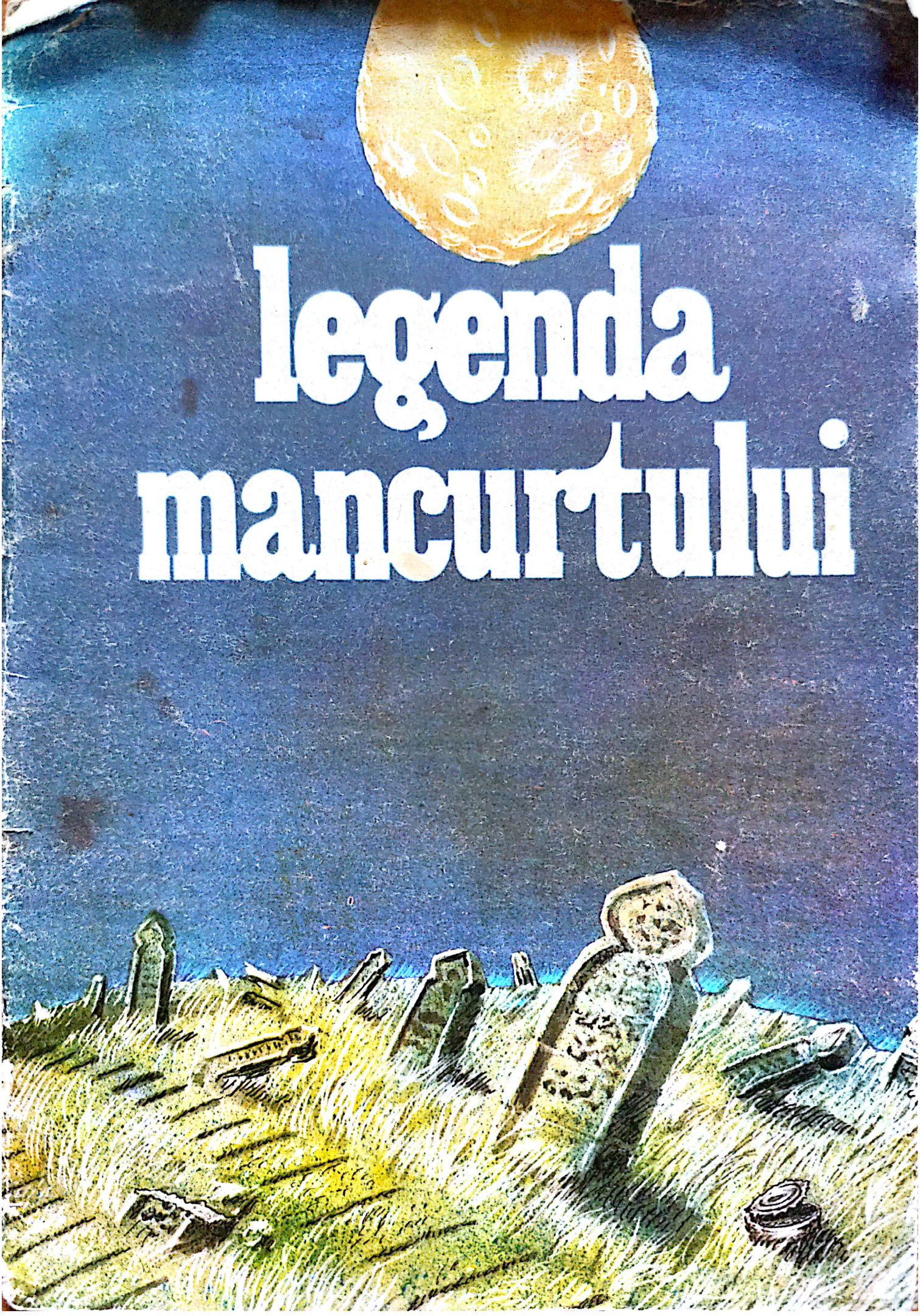

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

legenda mancurtului

Fragment din romanul
„Halta vîntoaicelor“ de C. Aitmatov

Tălmăcire din l. rusă de Ala Cupcea

Scanned with OKEN Scanner

BBC 84.8Chi-44
A 36

Traducere din l. chirghiză

4803300400—100
189—90
M756(10)—90

ISBN 5—368—00881—3

© Text: C. Aitmatov, 1984
© Traducere: Cupcea I. V.; Cupcea A. V. 1990
© Prezentare grafică: M. Brunea, 1990

Scanned with OKEN Scanner

Mare de tot era largul stepei. Odinioară prin aste locuri hălăduiau juanjoanii cei de amarnică pomenire, nişte venetici ce cotropiseră de îndelungată vreme aproape tot meleagul Sarozeci. Vieţuiau prin partea locului şi alte seminţii nomade, şi între ele necuntene războaie se iscau pentru păşuni şi fîntîni. Ieşeau biruitori ba unii, ba alţii. Dar şi învingătorii, şi învinşii rămîneau totuna între aceleaşi hotare, unii strîmtorîndu-se, iar alţii sporindu-şi pămînturile. La acele vremuri pe aici cădeau ploi mult mai darnice toamna şi primăvara. Erau ierburi din belşug pentru nenumărate cirezi de vite şi alte dobitoace. Treceau pe aici negustorii şi se făceau iarmaroace. Dar mai apoi, zice-se, s-a schimbat dintr-o dată clima, au contenit ploile, au secat fîntînile, s-au ovilit cele ierburi. Şi s-au fost împrăştiat care şi pe unde cele noroade şi seminţii venetice, iar juanjoanii au pierit de tot. Pornit-au spre Edil — aşa se chema pe atunci Volga — şi prin cele locuri li s-a pierdut urma. Nu avea nimenea ştire de unde au

Scanned with OKEN Scanner

venit şi n-a aflat nimeni pe unde s-au fost mistuit. Zice lumea că i-a ajuns blestemul şi, cum purces-au cu toată gloata să treacă Edilul iarna, gheaţa ce încleştase apa rîului s-a despicat pe neaşteptate, de s-au fost dus la fund sub sloiuri cu tot cu herghelii şi turme...

Cazahii nomazi, băştinaşi în Sarozeci, nu şi-au părăsit nici atunci vatra, rămînînd prin locurile unde izbuteau să afle apă, săpînd noi fîntîni. Prin partea locului din tot trecutul rămase doar ţintirimul Anabeiit, aşezat pe două coline-gemene, alipite una de alta precum cocoaşele unei cămile, colinele Eghiz-Tiube, cel mai venerat loc de veşnică odihnă de pe meleagul Sarozec. În vremuri de demult oamenii porneau încoace să-şi îngroape morţii de la atît de mari depărtări, că nevoiţi erau să înnopteze în stepă. În schimb urmaşii celor îngropaţi la Anabeiit se mîndreau pe bună dreptate că au vădit osebită cinstire amintirii străbunilor. Aici erau înmormîntaţi oamenii cei mai de seamă, mai respectaţi în popor, care au vieţuit mult, au aflat multe, cîştigîndu-şi bun renume prin cuvîntul şi fapta lor.

Avea ţintirimul Anabeiit povestea lui. Zice dintru început legenda că juanjoanii ce-au cotropit Sarozecii cu veacuri în urmă se purtau nemaipomenit de crunt cu ostaşii ce le cădeau în prinsoare. Dacă le venea bine îi vindeau ca robi pe pămînturi străine, şi se socotea atunci că prinsul a avut noroc, căci cel vîndut ca rob putea mai devreme ori mai tîrziu să fugă la baştină. O soartă înfiorătoare îi adăsta pe cei de rămîneau robi la juanjoani. Printr-o barbară caznă, punînd şire pe capul jertfei, ei nimiceau memoria robilor. De obicei asta era osînda tinerilor prinşi în luptă. Mai întîi erau raşi pe cap pînă la piele, pînă la ultimul firicel de păr. La momentul cînd rasul capului se sfîrşea, îndemînatici parlagii-juanjoani înjunghiau în preajmă o cămilă voinică. Jupuind-o de piele, alegeau întîi şi întîi partea cea mai grea şi mai groasă, de la grumaz. Tăind pielea de pe grumaz în bucăţi, le trăgeau, aburinde încă, pe capetele rase ale prinşilor, de se lipeau pe dată ca nişte cataplasme. Asta se chema „a pune şire". Cel ce era supus unei asemenea proceduri, fie că murea, neputînd să îndure cazna, fie că-şi pierdea pentru toată viaţa memoria, transformîndu-se în mancurt — rob ce nu-şi ţinea minte trecutul. Din pielea de pe grumazul unei cămile se puteau croi cinci-şase şire. După ce i se trăgea pe cap acel şire, gîtul fiecărui osîndit era cetluit într-un butuc, pentru ca fiecare dintre cei puşi la încercare să nu se poată atinge cu capul de pămînt. Astfel cetluiţi, osînditii erau duşi cît mai departe de sălaşele omeneşti, ca să nu li se audă zădarnic răcnetele sfîşietoare, şi erau lepădaţi în largul cîmpului, în bătaia soarelui, fără apă şi fără mîncare, cu mîinile şi picoarele legate. Osînda ţinea cîteva zile şi nopţi. Doar cete de strajnici stăteau de pază în anumite locuri de trecere, ca nu carecumva neamurile celor prinşi să încerce a-i slobozi, cîtă vreme mai erau în viaţă. Numai că asemenea încercări se făceau nespus de rar, căci în largul stepei orice mişcare se vede de la mari depărtări. Şi dacă într-un tîrziu zvonul cum că oarecine a fost prefăcut de către juanjoani în mancurt, nici cele mai apropiate rude nu năzuiau să-l scape ori să-l răscumpere, căci asta ar fi însemnat să-şi întoarcă doar învelişul omului de odinioară. O singură măicuţă naimană, care a rămas să

Scanned with OKEN Scanner

dăinuie în legendă cu numele de Naiman-Ana, nu s-a împăcat cu amarnica ursită a feciorului său. Despre asta istorisește legenda sarozecă.

Cei părăsiți în cîmp întru chinuitoare osîndă își aflau mai toți pieirea în bălaia soarelui Sarozec. Din cinci-șase rămîneau cu zile unul sau doi mancurți. Și vezi că nu piereau de foame și nici de sete, ci numai din acele neomenești chinuri, pe care le cășuna, uscîndu-se și strîngîndu-se, pielea ceea crudă de cămilă. De a doua zi prindea a crește părul pe capetele rase ale mucenicilor. Firele aspre și drepte de păr asiat se implîntau uneori în pielea de cămilă, dar mult mai des, neaflînd ieșire, firele se îndoiau și se înfigeau de iznoavă în pielea capului, pricinuind și mai cruntă durere. Astă ultimă încercare însoțită era de întunecarea minții. Numai în a cincea zi veneau juanjoanii să vadă de-a rămas în viață vreunul din cei prinși. Dacă-l aflau în viață măcar pe unul dintre osîndiți, socoteau că și-au atins țelul. Pe acela îl slobozeau din legători, îi dădeau să bee și, cu trecerea timpului, îl puneau pe picioare, întorcîndu-i puterile. Acesta era robul-mancurt, lipsit cu sila de memorie, și anume de atîta nespus de scump, prețuind cît zece robi sănătoși. Aveau chiar și o pravilă, că atunci cînd în bătălii era ucis un rob-mancurt, prețul de răscumpărare pentru astă pagubă se hotăra de trei ori mai mare decît plata pentru viața unui om slobod de același neam.

Mancurtul nu știa cine este el, din ce neam se trage, nu-și cunoștea numele, nu-și ținea minte copilăria, tatăl și muma, într-un cuvînt — nu se simțea a fi făptură omenească. Lipsit de înțelegerea propriului „eu", mancurtul prezenta un șir întreg de avantaje din punct de vedere gospodăresc. Fiind adus la starea de dobitoc, era cu desăvîrșire supus și neprimejdios. Nici prin gînd să-i treacă vreodată că ar putea fugi. Lucrul cel mai grozav pentru un stăpînitor de robi este răzvrătirea robilor. Potențial, fiece rob e un răzvrătit. Mancurtul era în felul lui o unică excepție, întrucît îi era cu desăvîrșire străin simțul de nesupunere și răzvrătire. Nu cunoștea asemenea patimi și, prin urmare, nu se cerea să-l supraveghezi, să-l ții în pază și, cu atît mai mult, să-l bănuiești de tăinuite planuri. Asemeni unui cîine, mancurtul își cunoștea numai stăpînul. Cu străinii nu comunica. Toate năzuințele lui se reduceau la săturarea pîntecului. Alte griji n-avea. De obicei mancurții erau siliți să facă munca cea mai grea, mai murdară, ori erau ținuți pentru cele mai apăsătoare și sîcîitoare îndeletniciri, care cereau doar o nătîngă răbdare. Numai un mancurt, aflîndu-se necunten în preajma turmei de cămile scoase la pășunat, putea să îndure în singurătate nesfîrșita pustietate a Sarozecilor. El unul înlocuia în acele îndepărtări o sumedenie de slugi. Să-i aduci de mîncare — atîta se cerea; și-ți stătea să lucreze la nesfîrșit, iarnă și vară, fără a se plînge de lipsuri și fără a simți povara sălbătăcirii. Mai presus de toate pentru mancurt era porunca stăpînului, și nu cerea nimic pentru sine afară de mîncare și niscaiva vechituri de straie, atît cît să nu înghețe în stepă...

Cu cît mai ușor este să-i tai prinsului capul ori să-i pricinuiești altă daună întru înspăimîntarea sufletului, decît să-i răpești memoria, să-i nimicești cugetul, zmulgînd din rădăcină ceea ce-l însoțește pe om pînă la ultima-i suflare, rămînînd unica-i agonisită ce se duce odată cu dînsul și

Scanned with OKEN Scanner

cu neputinţă este a fi folosită de altcineva. Dar juanjoanii nomazi hărăziţi din bezna istoriei lor cu cel mai crîncen soi de barbarie au rîvnit a pune stăpînire şi pe astă intimă esenţă a omului. Au găsit modul de a le răpi robilor memoria vie, săvîrşind asupra naturii umane cea mai grea dintre fărădelegile de închipuit şi de neînchipuit. Nu întîmplător, bocindu-şi feciorul prefăcut în mancurt, în aprigă durere şi disperare a fost să rostească Naiman-Ana :

„Cînd ţinerea de minte ţi-au răpit, şi capul cînd ca pe o nucă în cleşte ţi-l strîngeau, copilul meu, cînd tidva-ncet cu-ncetul ţi-o strivea ca-ntr-un vîrtej, uscîndu-se cea piele de cămilă, şi cînd cerc nevăzut ţi-au tras pe frunte apăsat, ca ochii să ţi-i scoată din orbită, de vlaga groazei înecaţi, cînd pe cel rug fără de fum te chinuia de moarte setea şi strop din cer n-a fost să cadă pe-a tale buze, au soarele ce viaţă tuturora dăruieşte n-a fost să-ţi pară de nesuferit — un astru orb mai negru decît toate stelele din ceruri ?

Cînd de durere sfîşiat răcneai, şi al tău răcnet umplea pustiul, cînd

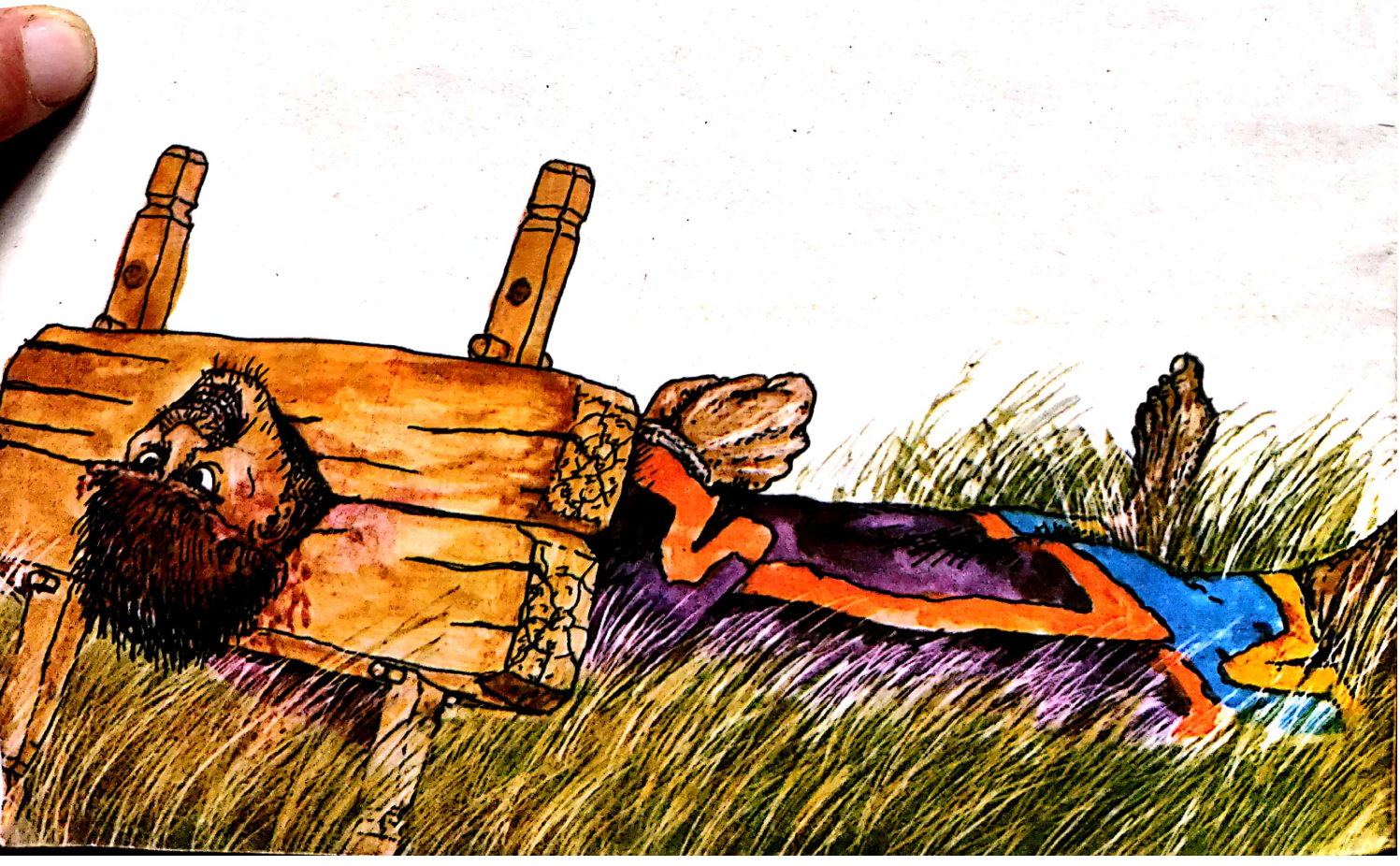

te zbăteai strigînd, rugă înălţînd la dumnezeu în miez de zi, în miez de noapte, cînd din a cerului zădărnicie un ajutor mai adăstai, cînd te înecai în borătura în chinuri stoarsă din a tale măruntaie, şi te zgîrceai în scîrna ce se prelingea din trupul de strînsoare răsucit, cînd te stingeai în cea duhoare, la minte-ntunecîndu-te, mîncat de muşte adunate roi, au blestematu-l-ai cu ultima suflare pe dumnezeu, care ne-a plăsmuit pe toţi în astă lume ce de dînsu-i părăsită ?

Cînd bezna neştiinţei întuneca pe veci cugetul tău cel schilodit de cazne, cînd ţinerea de minte din rădăcină smulsă pierdea pe totdeauna cu trecutul legătura, cînd în sălbatic zbucium ţi se ştergea din minte privirea mamei şi zvoana rîului de munte pe unde te jucai în zi de vară, cînd al tău nume şi al tatălui tău nume le-ai fost pierdut în cugetul strivit, cînd fost-au să se stingă chipul celor printre care ai crescut şi numele copilei ce-ţi zîmbea sfios, au năruindu-te în hăul nefiinţei, n-a fost ca să blestemi cu afurisită soartă pe mama ce s-a încumetat în pîntec să te zămislească, ş-apoi pe lume să te-aducă pentru această zi ?..“

Povestea asta ţinea de vremurile cînd, izgoniţi din meleagurile de miază-zi ale Asiei nomade, juanjoanii năboit-au spre miază-noapte şi, cotropind pe multă vreme Sarozecii, o ţineau tot într-o bătălie, cu gînd să-şi lărgească stăpînirea şi să prindă robi. La începuturi, tot dînd năvală pe neprins de veste pe pămînturile din vecinătatea Sarozecilor, au izbutit să ieie mulţi ostateci, printre care femei şi copii. Pe toţi i-au gonit în robie. Dar cu vremea prinse a spori împotrivirea faţă de cotropitorii străini, şi tot mai des se iscau crîncene încăierări. Juanjoanii n-aveau de gînd să plece din Sarozeci, ci dimpotrivă, năzuiau a se statornici temeinic în aste prielnice pentru creşterea vitelor meleaguri de stepă. Seminţiile băştinaşe la rîndul lor nu se împăcau cu asemenea pagubă, socotind că e dreptul şi datoria lor să-i izgonească mai devreme sau mai tîrziu pe cotropitori. Aşa ori altfel, bătălii mari şi mici se desfăşurau, biruinţa fiind cînd de-o parte, cînd de cealaltă. Dar pînă şi în aceste istovitoare războaie se întîmplau şi răstimpuri de linişte.

Într-un asemenea răstimp de pace nişte neguţători sosiţi cu o caravană de mărfuri în pămînturile naimane au povestit, şezînd la ceai, cum voit-au să treacă prin stepele sarozece, fără să fi întîmpinat la fîntîni vreo piedică din partea juanjoanilor, spunînd între altele că au întîlnit în Sarozeci un tînăr ce păştea o mare turmă de cămile. Neguţătorii luat-au capăt de vorbă cu el, dar s-a vădit a fi mancurt. Nici prin gînd să-ţi treacă că s-a săvîrşit cu el una ca asta, pentru că arăta teafăr. Se vede că odinioară fost-a şi vorbăreţ, şi înţelegător nu mai rău decît alţii, şi arăta tinerel de tot, abia-i mijeau mustăţile, şi la chip era arătos, însă cum îi ziceai o vorbă — parcă mai ieri a venit pe lume. Că nu-şi amintea, sărmanul, nu ştia nici numele, nici de taica, nici de maica, nici de cele ce-au făcut cu el juanjoanii, şi nici de unde se trage nu ştia. Orice-l întrebai — tăcea, ori răspundea numai „da", „nu", şi se tot ţinea de cuşma trasă bine pe cap. Deşi-i păcat, oamenii rîd şi de schilozi. Zicînd aceste, au făcut haz că, după cum se vădeşte, sînt şi mancurţi dintre aceia pe capul cărora pe alocuri pielea de cămilă se prinde pe vecie. Pentru un asemenea mancurt nu-i osîndă mai grozavă decît să-l bagi în sperieţi zicînd : hai să-ţi slobozim capul la aburi. Are să se zbată ca un cal nărăvaş, dar n-are să te lase să-i atingi capul. Cei alde dînsul nu-şi scot nici ziua, nici noaptea şapca, aşa şi dorm cu ea în cap... Totuşi, urmară oaspeţii, prost-prost, dar lucrul şi-l făcea stăruitor acel mancurt, păzind cu agerime turma de cămile pînă a nu se îndepărta destul caravana de locul unde păşteau dobitoacele lui. Iar unul dintre cei ce mînau caravanele, cînd să-şi ieie bun rămas, hotărî să-i joace un renghi acelui mancurt :

— Ne aşteaptă cale lungă. Cui să-i urăm sănătate, cărei fete preafrumoase şi din care parte ? Spune, nu tăinui. Auzi ? Poate să-i ducem o basma de la tine ?

Mancurtul tăcu lungă vreme, uitîndu-se la cel de-i vorbise, apoi făcu :

— Zi de zi mă uit la Lună şi ea se uită la mine. Acolo şade cineva... Dar nu ne auzim...

Scanned with OKEN Scanner

În iurtă se afla o femeie, care le turna ceai neguţătorilor şi ea prinse vorba lor. Era Naiman-Ana. Cu acest nume a rămas să dăinuie în legenda sarozecă.

Naiman-Ana de faţă cu oaspeţii n-a lăsat să se vadă nimic. N-a băgat de seamă nimeni cît de mult o uimise astă veste şi nici cum se schimbase la faţă. Ar fi vrut să-i descoase pe neguţători despre acel tînăr mancurt, dar anume de asta se şi înspăimîntase, să nu fie mai mult decît s-a spus. Şi izbuti să tacă, să-şi înfrîngă tulburarea ce i se iscase în suflet ca un ţipăt de pasăre rănită... Între timp firul vorbei se strămută la altele, şi nu se mai gîndea de acum nimeni la nenorocitul mancurt, căci parcă puţine se întîmplă în viaţă ? Iar Naiman-Ana tot cerca să-şi biruie groaza ce o cuprinsese, să-şi astîmpere tremurul mîinilor ca şi cum de bună seamă chiar dînsa înăbuşise acea pasăre ce-i strigase în suflet, şi-şi trase doar mai mult pe faţă basmaua neagră, care demult se statornicise pe capul ei încărunţit.

Curînd caravana de neguţători îşi căută de drum. Şi în cea noapte de nesomn pricepu Naiman-Ana că nu va avea pace şi linişte pînă nu va afla în Sarozeci pe acel păstor-mancurt ca să se încredinţeze că nu e feciorul ei. Acest gînd îngrozitor şi greu trezi din nou în sufletu-i de mamă acea vagă presimţire în care se tăinuia demult îndoiala, că fiul ei a căzut pe cîmpul de luptă... Firește că mult mai bine ar fi fost să-l îngroape de două ori decît să se chinuie astfel urmărită neabătut de groază, însoţită mereu de durere şi îndoială.

Feciorul ei fusese omorît într-una din luptele cu juanjoanii pe pămînturile sarozece. Bărbatul îi căzuse cu un an mai înainte. Fusese om cunoscut şi cu faimă printre naimani. Apoi din cea dintîi lupta porni şi feciorul ca să-şi răzbune tatăl. Nu se cuvenea să-i lepezi pe cei morţi pe cîmpul bătăliei. Neamurile datoare erau să-i aducă trupul. Dar s-a vădit că e peste putinţă s-o facă. În acea cruntă bătălie cînd au dat piept la piept cu duşmanul mulţi l-au văzut căzînd pe feciorul ei pe coama calului, iar calul, aprig înspăimîntat de vuietul luptei, l-a purtat în goană departe. Atunci el lunecă din şa, dar piciorul i se încurcase în scări şi el rămase să atîrne mort la coasta calului, iar calul înnebunit şi mai mult îi tîrî la galop trupul fără suflare prin stepă. Ca în adins, bidiviul o luase la goană spre tabăra duşmană. Cu toate că era în toi sîngeroasa bătălie unde fiecare dator era să se afle în luptă, doi oşteni din neamul lui se avîntară pe urme ca să prindă la timp calul dezlănţuit şi să ieie trupul ucisului. Însă cîţiva călăreţi din ceata de juanjoani, tăinuiţi într-o văiugă, se avîntară, strigînd avan, să le taie calea. Unul dintre naimani a fost ucis din goană cu o săgeată, iar celălalt, greu rănit, făcu cale întoarsă şi cum ajunse la ai săi se nărui la pămînt. Această întîmplare le ajută naimanilor să descopere la timp ceata tăinuită de juanjoani, care se pregătea să-i lovească din flancuri în clipa hotărîtoare. Naimanii se retraseră în grabă, ca să se regrupeze şi să se avînte din nou la luptă. Şi nimănui, firește, nu-i mai păsa de cele ce s-au întîmplat cu tînărul oştean, feciorul bunei Naiman-Ana... Naimanul rănit, cel ce apucase a ajunge la ai săi, le-a povestit mai apoi că atunci cînd s-au repezit pe urmele lui calul care-i tîra după el feciorul s-a făcut curînd nevăzut cine ştie pe unde...

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

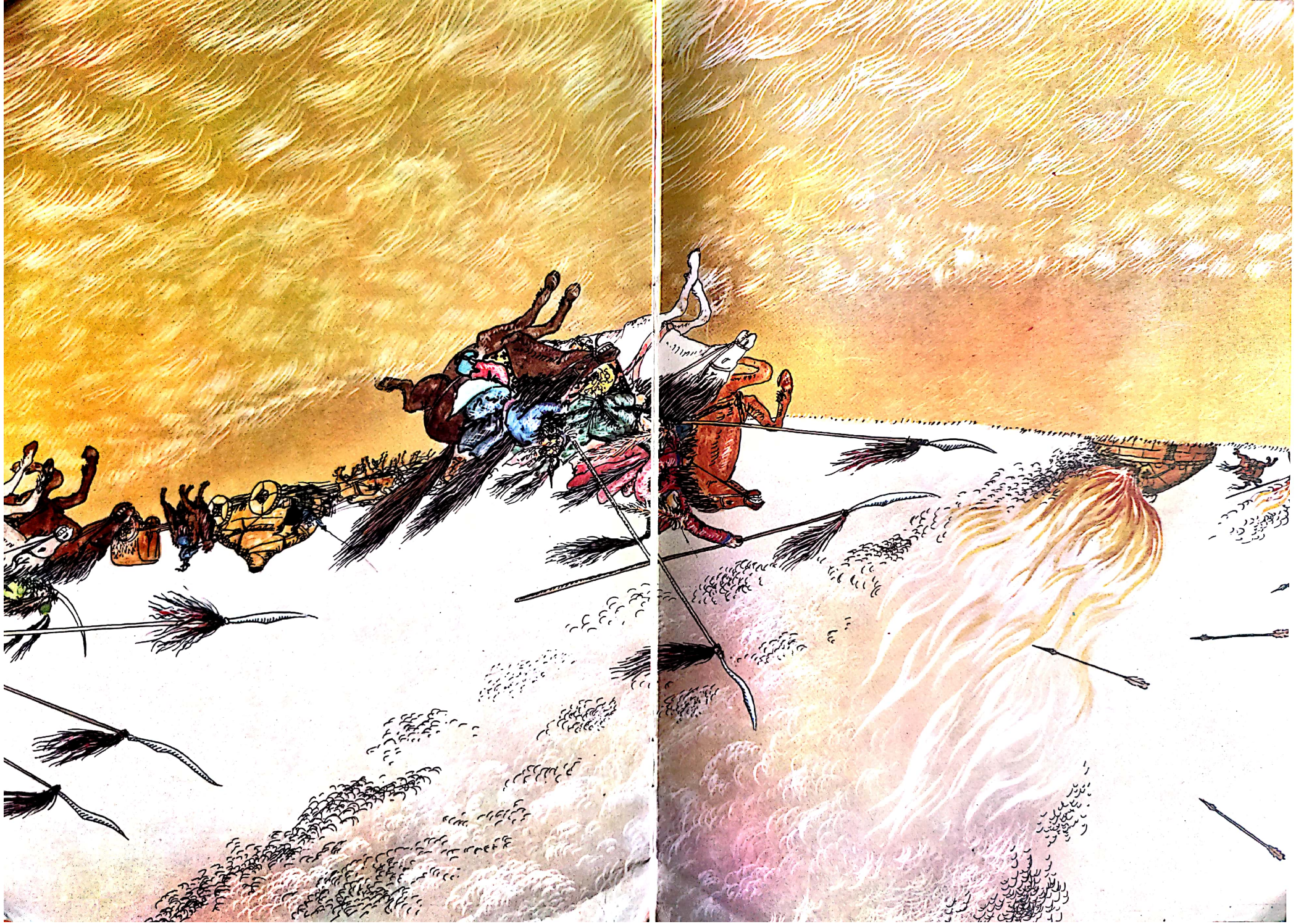

Scanned with OKEN Scanner

Cîteva zile în şir au tot umblat naimanii să caute trupul, dar n-au izbutit să-l descopere nici pe cel răpus, nici calul, nici armele lui şi nici vreo altă urmă. Nu se îndoia nimeni că el e mort. Chiar de-ar fi fost rănit, în atîtea zile ar fi murit în stepă de sete sau de pierderea sîngelui. Au plîns şi s-au căinat o vreme că tînăra lor rudă a rămas să zacă neîngropată în pustietatea Sarozecilor. Era mare ruşine pentru toţi. Femeile ce se tînguiau în iurtă la Naiman-Ana îşi dojeneau bărbaţii şi fraţii bocind :

— L-au ciugulit păsările de pradă, l-au sfîşiat şacalii ! Cum de mai îndrăzniţi după asta să purtaţi papahă de bărbat pe cap !..

Şi porniră a se depăna pentru Naiman-Ana zile de şarpe pe pămîntul pustiu. Înţelegea că la bătălie oamenii se întîmplă să moară, dar gîndul că feciorul ei a rămas lepădat pe cîmpul de luptă, că trupul lui n-a fost dăruit ţărînei, nu-i dădea nici pace, nici linişte. Amarnice şi neostoite gînduri chinuiau sufletul mamei. Şi nu avea cui să le spună ca să-şi uşureze amarul, şi nu avea către cine să se îndrepte decît cu rugă domnului...

Ca să nu-şi îngăduie a gîndi la asta îi trebuia să se încredinţeze, să vadă cu ochii ei că feciorul era mort. Atunci cine ar mai fi stat să înfrunte voia sorţii ? Mai mult decît toate o tulbura faptul că pierise fără urme calul feciorului. Calul nu fusese răpus, calul fugise de spaimă. Ca orice cal de herghelie, bidiviul trebuia să se întoarcă mai devreme sau mai tîrziu la vatră, tîrînd după el trupul călăreţului încurcat în scări. Şi atunci oricît de cumplit ar fi fost pentru ea, ar fi răcnit şi plîns şi bocit de istov la căpătîiul acelor rămăşiţe pămînteşti şi, sfîşiindu-şi faţa cu unghiile, şi-ar fi vărsat tot păsul, arătînd cîtu-i de amărîtă şi răsblestemată, încît să-l ajungă durerea şi pe dumnezeu din cer, dacă numai vrednic era a pricepe vorba în tîlcuri. Dar barem n-ar mai fi purtat în suflet nici urmă de îndoială şi cu limpede cuget s-ar fi pregătit de moarte aşteptînd-o în orice clipă, fără zăbavă şi fără a se prinde cu gîndul de nimic ce-ar fi să-i lungească zilele. Însă trupul feciorului aşa şi n-a fost găsit, iar calul aşa şi nu s-a mai întors. Şi chinuită de îndoieli rămînea maica, deşi tot neamul apucase a uita puţin cîte puţin cele ce au fost să se întîmple, căci orice durere cu trecerea timpului se ogoaie, sortită fiind uitării... Numai ea, muma, nu se putea alina şi nici nu putea uita. Iar gîndurile ei se roteau pe acelaşi crug. Ce s-a întîmplat cu calul, pe unde-or fi fiind tacîmul şi armele, că după ele s-ar putea afla măcar de departe ce s-a ales din fecior. Putea doar să se întîmple să fi prins juanjoanii calul undeva prin Sarozeci, cînd, sleit de puteri, s-a lăsat prins. Că-i pradă bună şi un cal de pripas cu tacîm meşteşugit. Ce-or fi făcut atunci cu feciorul ei, care atîrna în scăroi, l-or fi îngropat în pămînt ori au lăsat să-l sfîşie fiarele stepei ? Dar dacă mai era viu, dacă printr-o minune mai era viu ? Ucisu-l-au oare curmîndu-i chinul, au părăsitu-l-au să piară în cîmp, ori, cine ştie ?.. Dar dacă...

Şi nu se mai sfîrşeau îndoielile. Iar cînd cei neguţători străini, ospătînd cu ceai, grăit-au despre tînărul mancurt, întîlnit în Sarozeci, n-aveau cum bănui că astfel scăpaseră o scînteie în mult îndureratul suflet al măicuţei Naiman-Ana. Inima i se înfiora de grea presimţire. Şi gîndul că acela ar putea fi feciorul ei pierdut punea din ce în ce mai tare, mai stăruitor şi mai

Scanned with OKEN Scanner

avan stăpînire pe cugetul şi inima ei. Înţelesese mama că nu se va alina pînă ce, aflînd şi văzînd acel mancurt,va ajunge a se încredinţa că nu-i feciorul ei.

Prin acele cîmpuri de la poale de munte, unde-şi aveau naimanii taberele de vară, şerpuiau prin albii pietroase mici rîuleţe. Noaptea toată a stat să asculte Naiman-Ana clipocitul firului de apă. Ce-i spunea oare apa cea atît de puţin asemuitoare sufletului ei zbuciumat ? Jinduia să asculte pe săturate cum se prelinge murmurînd vlaga curgătoare, înainte de a purcede spre tăcuta pustietate a sarozecilor. Ştia măicuţa cît de primejdios este să te duci de una singură în sarozeci, dar nu voia să împărtăşească nimănui ce-şi pusese în gînd. Căci nimenea n-ar fi înţeles-o. Nici rudele cele mai apropiate n-ar fi încuviinţat-o. Cum să te porneşti în căutarea fiului ucis demult ? Iar dacă din voia întîmplării a scăpat cu zile şi-i prefăcut în mancurt, cu atît mai mult n-are nici un rost să-l cauţi, să-ţi sfîşii de-a năprasna sufletul, căci mancurtul nu-i decît o momîie, un înveliş al omului de odinioară...

În noaptea ceea din ajunul plecării ea ieşise de cîteva ori din iurtă. Scruta îndelung împrejurimile, asculta încordat, străduindu-se să-şi adune gîndurile, să se concentreze. Luna noptatică străjuia în înaltul bolţii senine, revărsînd pe pămînt o palidă lumină. Puzderia de iurte albe risipite ici-colo pe la poale de dîmburi semănau cu nişte stoluri de păsări mari, rămase să înnopteze aici la mal de gureşe rîuleţe. În vecinătatea aulului, pe unde se aflau ţarcurile oilor, şi colo mai departe prin văiugi, unde păşteau hergheliile de cai, se auzea lătrat de cîini şi grai nedesluşit de om. Însă mai presus de toate o mişcau pe Naiman-Ana îngînările de cîntec ale fetelor, ce vegheau în preajma ţarcurilor de la marginea aulului. Cîntase şi ea odinioară aceste cîntări de noapte... Prin aste locuri se statorniceau vară de vară, de pe cînd se ţine minte adusă aici mireasă. A trăit o viaţă pe aceste plaiuri : şi cînd era familia numeroasă, de aşezau dintr-o dată patru iurte: una de gătit, una de ospeţe şi două de locuit ; şi mai apoi, după năvala juanjoanilor, cînd a fost să rămînă doar una.

Acum îşi părăsea şi dînsa singuratica iurtă... Încă de cu sară se gătise de drumeţie. Îşi aduse bucate şi apă. Apă luă mai multă. O pusese în două burdufuri, de întîmplarea că nu i-a pica norocul să afle fîntîni prin cei sarozeci... De cu vreme se afla priponită prin preajma iurtelor şi cămila Acmaia. Însoţitoarea şi nădejdea ei. Cum altfel s-ar fi putut încumeta a purcede în pustietatea sarozecilor, de nu s-ar fi putut bizui pe puterea şi iuţeala Acmaiei. În anul acela Acmaia rămăsese stearpă, să se mai odihnească după două fătaturi, şi era bună de călărie. Toată numai vînă, cu picioarele lungi, puternice, cu tălpi mlădioase, încă nelăbărţate de istovitoare poveri şi bătrîneţe, cu o pereche de cocoaşe tari şi un cap frumos, uscăţiv, aşezat mîndru pe gîtul vînjos, cu nişte nări fremătînde ca aripile fluturelui, sorbind uşor aerul din mers, Acmaia, cămila cea dalbă, făcea cît o turmă întreagă. Pentru asemenea sprintenă alergătoare în floarea vîrstei se dădeau zece mînzaci, doar ca s-o aibă de prăsilă. Era ultima nestemată, matca de aur ce-i rămăsese Naiman-Anei, ultima amintire a fostelor ei avuţii. Restul s-a mistuit ca un colb spălat de pe mîini. S-a dus pe datorii,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

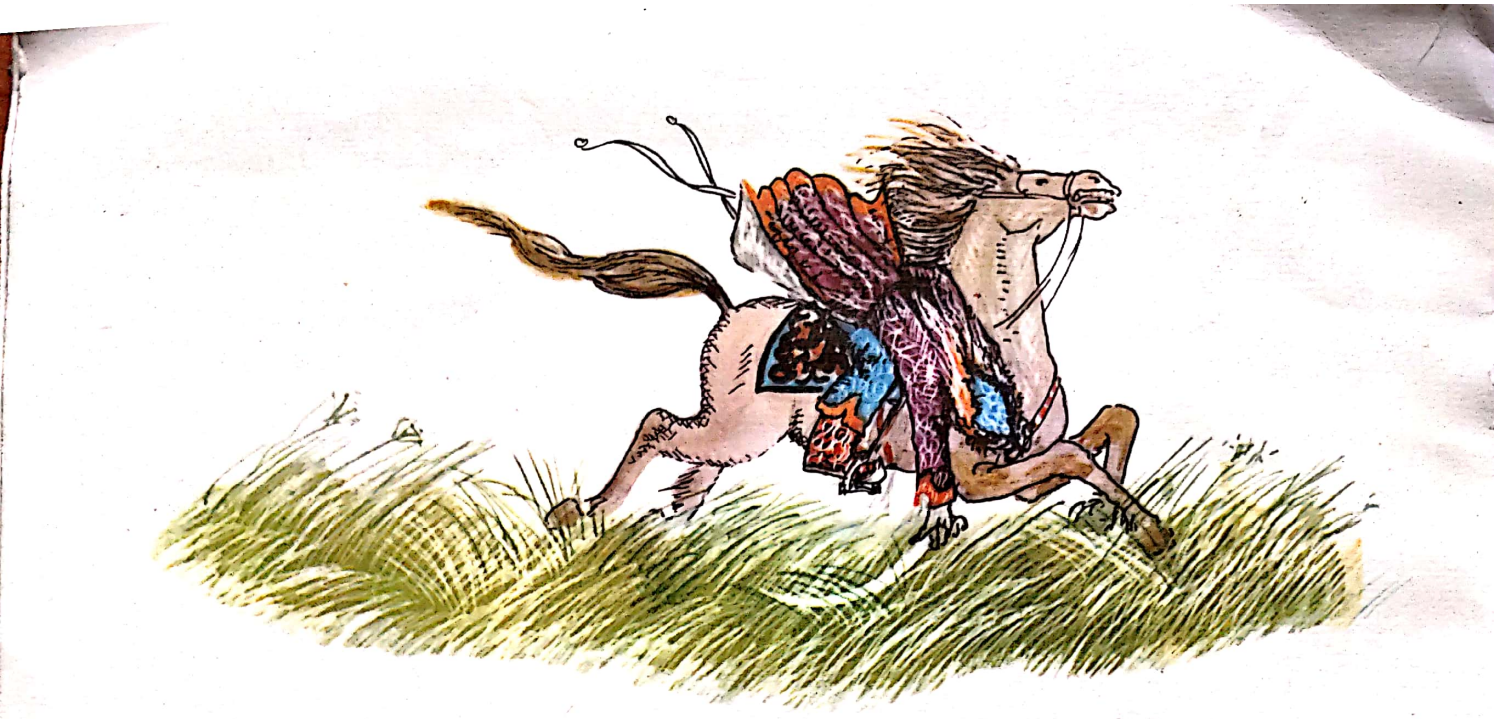

pe pomeniri — şi de patruzeci de zile, şi de un an... Săvîrşise nu demult ultimele pomeniri şi pentru feciorul în căutarea căruia purcedea acum, mînată de presimţiri, de nemăsurată durere şi tîngă, şi s-a fost adunat atunci mulţime de lume, toţi naimanii din împrejurimi...

Pe la zori Naiman-Ana ieşi din iurtă gata de drum. De cum păşi pragul se opri, se sprijini de uşor şi căzu pe gînduri, cuprinzînd cu privirea aulul adormit înainte de a-l părăsi. Mlădie încă şi mai păstrînd frumuseţea de odinioară, Naiman-Ana era încinsă precum se cuvinea de îndelungată drumeţie. Purta cizme, şalvari, o scurtă fără mîneci îmbrăcată pe de-asupra rochiei şi o pelerină ce-i cădea slobod pe umeri. Îşi pusese pe cap o basma albă, înnodată strîns la ceafă. Aşa hotărîse cît a stat să chibzuiască noaptea întreagă, că de acum dacă trage nădejde să-şi vadă feciorul viu, ce rost mai are straiul cernit. Iar dacă n-o fi să i se îndeplinească nădejdea, dovedi-va şi mai apoi să-şi acopere capul cu veşnic negru zăbranic. La acel ceas de dimineaţă negurie nu se deslușea părul cărunt şi nici pecetea adîncă a amărăciunii de pe chipul mamei, zbîrciturile ce-i brăzdaseră adînc fruntea întristată. În clipa aceea ochii i se înjilăviră şi ea oftă amar. Nici cu gîndul să fi gîndit că va ajunge a trăi una ca asta. Mai pe urmă însă îşi regăsi cumpătul. „Aşvadan la illa hil alla“,— şopti ea cel dintîi verset al rugăciunii (Nu este alt dumnezeu înafară de dumnezeu) şi rostind-o porni hotărît spre cămilă, silind-o să se lese în genunchi. Rînjindu-şi din deprindere colţii a ameninţare şi mugind încetişor, Acmaia se lăsă alene cu pieptul la pămînt. Aruncînd iute desagii de-a curmezişul şeii, Naiman-Ana urcă de-a călare pe cămilă, o îndemnă şi cămila se ridică îndreptîndu-şi picioarele şi avîntîndu-şi dintr-odată stăpîna de la pămînt. Acum Acmaia pricepuse că are a porni la drum...

Nu ştia nimeni în aul despre plecarea Naiman-Anei şi afară de cum-

Scanned with OKEN Scanner

nata slujnică cam somnoroasă, ce căsca necunten, nu ieşise nimeni s-o petreacă la acel ceas. Încă de cu sară îi spusese că va pleca la torcuni — neamurile ei de fată — pe ospeţe şi că de acolo, de s-or afla pelerini, are să purceadă dimpreună cu dînşii spre pămînturile chipceace, ca să se închine la templul sfîntului Iassavi...

A plecat mai devreme ca să n-o sîcîie nimenea cu întrebări. După ce se îndepărtă de aul, Naiman-Ana coti spre sarozeci, a căror nemărginire abia de se deslușea în pustietatea încremenită din zare...

De cîteva zile, mugind monoton în mers şi arareori tîrşindu-şi abia auzit tălpile, alerga în trap mărunt dalba cămilă Acmaia prin ponoarele şi şesurile întinsei stepe sarozece, iar stăpîna o tot îndemna şi mîna prin cele curprinse de arşiţă pustietăţi. Doar noaptea de mai poposeau la vreuna din rarele fîntîni. Iar de cu dimineaţă se ridicau din nou în căutarea turmei mari de cămile pierdute printre nenumăratele cute ale sarozecilor. Anume în astă parte a Pămînturilor de Mijloc, în preajma roş-nisiposului pripor Malacum-dîceap, cel de se întinde cale de mulţi kilometri, întîlniseră nu demult în trecerea lor neguţătorii ciobanul mancurt, pe care-l căuta acum Naiman-Ana. De două zile se tot rotea ea pe lîngă Malacum-dîceap, temîndu-se să nu deie de juanjoani, însă oricît scruta depărtările, oricît scotocea cu privirea prin împrejurimi, afla pretutindeni doar stepă şi înşelătoare miraje. Odată chiar, ademenită de asemenea nălucire, a şi bătut cale lungă şi întortocheată spre un oraş aerian, cu moschei şi ziduri de cetate. Prea poate acolo, la tîrgul de robi, se află feciorul ei ? Atunci l-ar putea aburca la spatele său, în cîrca Acmaiei, şi să mai cerce careva a-i ajunge... Grea era povara pustietăţii, de atîta i s-a şi năzărit.

E lucru anevoios, firește, să afli un om în sarozeci, că omu-i aci ca un fir de nisip, însă dacă în preajmă se află o turmă mare, ce se înşiră cuprinzînd multă păşune, apoi mai devreme ori mai tîrziu zăreşti un dobitoc de la margine, pe urmă le afli pe celelalte, iar pe lîngă turme afli şi păstorul. Pe asta se bizuia Naiman-Ana.

Însă pînă una alta nu găsise nimic. Şi de acu intrase la grijă de nu carecumva fusese mînată acea turmă în altă parte ori, şi mai şi, de n-or fi trimis juanjoanii toată cireada de cămile la vînzare la Hiva ori Buhara. Atunci se va întoarce oare acel păstor din atît de îndepărtate meleaguri ?.. Cînd, chinuită de dor şi îndoieli, plecase maica din aul, una visa — să-şi vadă feciorul viu, fie el mancurt, fie ce-o fi, şi las-să nu mai ţină minte şi să nu înţeleagă nimic, dar să fie feciorul ei şi să fie viu... Parcă e puţin atîta ? Dar pe măsură ce se adîncea în sarozeci, apropiindu-se de locul unde se putea afla acel păstor pe care l-au întîlnit neguţătorii ce au trecut nu demult pe aici cu caravana, groaza o apăsa ca o povară şi tot mai mult se temea să-şi afle feciorul prefăcut într-o fiinţă schilodită la minte. Şi atunci se ruga lui dumnezeu să nu fie feciorul ei acela, ci vre-un alt năpăstuit, şi gata era să se împace fără cîrtire cu gîndul că fiul ei nu-i şi nici că mai poate fi printre cei vii. Şi dacă-i pornită pe drumeţie, apoi e numai şi numai ca să se uite la mancurt, să se încredinţeze că zădarnice i-au fost îndoielile şi, odată încredinţîndu-se, să facă cale întoarsă, să înceteze a se mai chinui şi să-şi

Scanned with OKEN Scanner

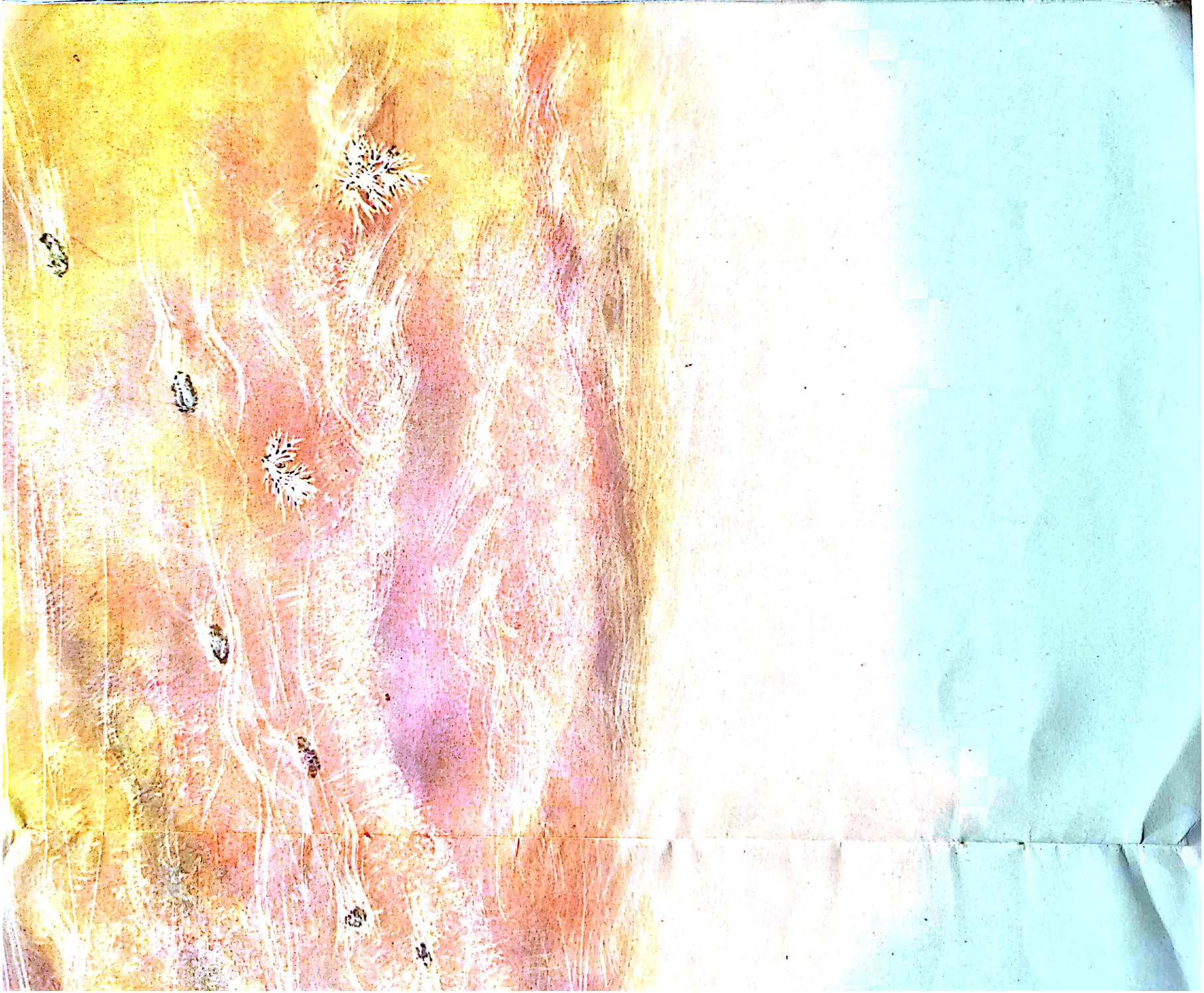

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

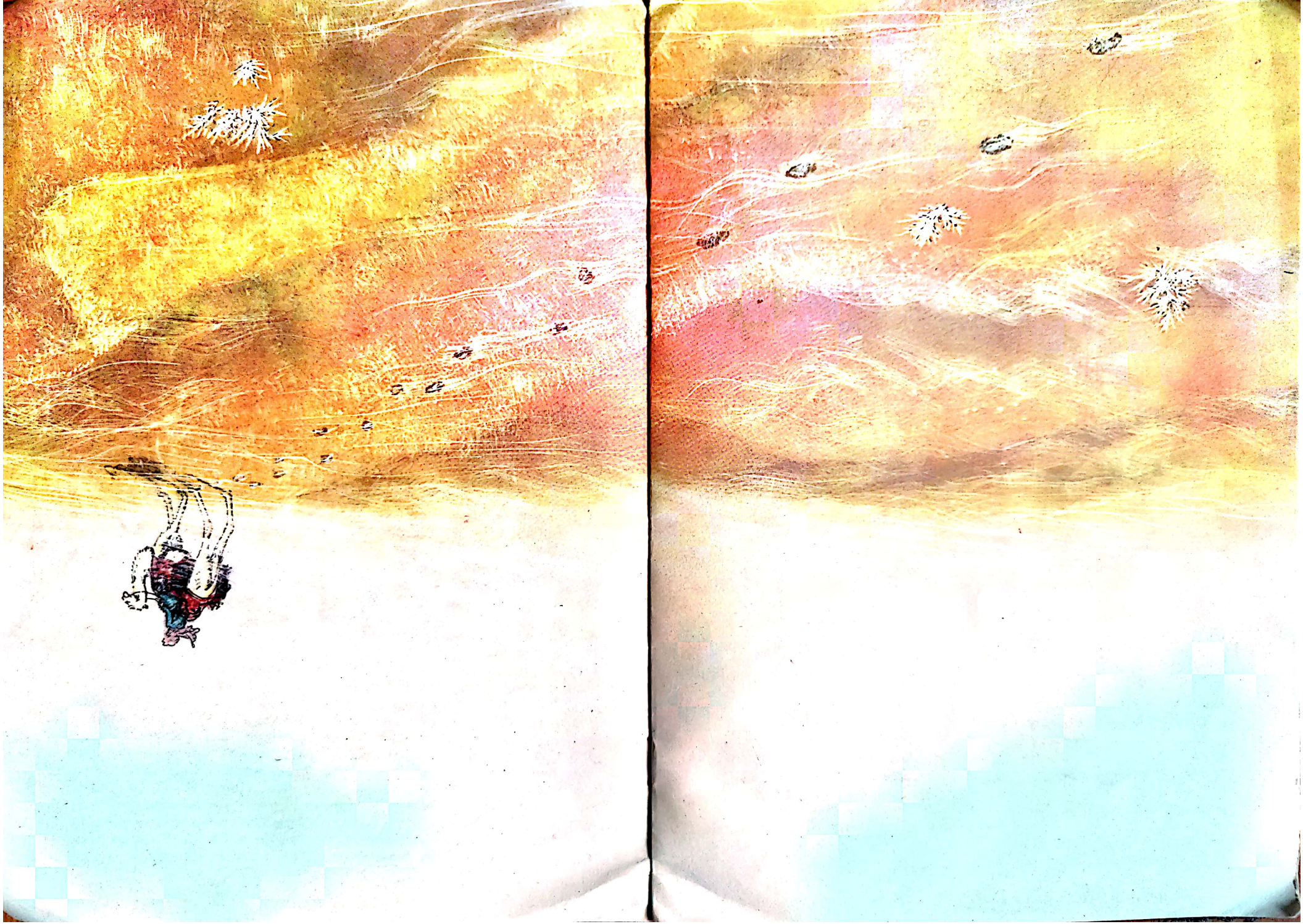

Scanned with OKEN Scanner

ducă la capăt veacul precum va fi voia soartei... Dar de iznoavă o copleşea dorul şi dorinţa de a găsi în sarozeci nu pe oricine, ci anume pe feciorul ei, orice ar fi să însemne asta...

Astfel, hărţuită de simţăminte protivnice, zări de-odată, după ce trecu o culme lină, o turmă numeroasă de cămile, ce păşteau slobod într-o vale largă. Cămilele brune, puse la îngrăşat, rătăceau prin tufărişul mărunt şi desişurile de scaieţi, rumegîndu-le vîrfurile. Naiman-Ana îi dădu bici Acmaiei, pornind-o pe goană, şi dintru-nceput cît pe ce să i se înece suflarea de bucurie că a găsit în sfîrşit turma, mai pe urmă însă se înspăimînta şi o trecură fiorii de mare ce-i era frica că îndată îşi va vedea feciorul prefăcut în mancurt. Apoi iarăşi se îmbucură şi de acu pas să mai înţeleagă ce se petrece cu dînsa.

Scanned with OKEN Scanner

Iată turma, paşte, dar unde-i păstorul ? Trebuie să fie undeva pe aici. Şi zări la altă margine de cîmp un om. De departe nu putea desluşi cine-i. Ciobanul stătea cu o dîrja lungă în mînă, ţinea în urmă de frîu o cămilă de călărie cu samarul pe ea şi de sub şapca trasă pe ochi o privea liniştit cum se apropie.

Iar cînd ajunse mai aproape, cînd îşi recunoscu feciorul nici că mai ţine minte Naimaṇ-Ana cum a lunecat în jos din cîrca cămilei. Părutu-i-s-a că a căzut, dar parcă de asta îi ardea atunci ?!

— Dragule, feciorul meu ! Te caut pretutindeni !— şi se avîntă spre el ca şi cum ar fi răzbit printr-un desiş ce-i despărţea.— Sînt maică-ta !

Dar pe dată pricepu totul şi izbucni în hohote amarnice de plîns, frămîntînd pămîntul cu picioarele, strîmbîndu-şi buzele ce tremurau fără voie, cercînd să se oprească şi nefiind în stare a se stăpîni. Ca să se ţină pe picioare se încleştase de umărul feciorului nepăsător şi plîngea şi se tînguia, ameţită de durerea ce demult o străjuia şi acum s-a năruit asupra-i strivind-o şi apăsînd-o. Astfel plîngînd, printre lacrimi, printre şuviţele ude de păr cărunt ce i se lipiseră de frunte, printre degetele tremurînde cu care-i întindea pe faţă colbul drumului, tot căta la trăsăturile cunoscute ale feciorului, cercînd să-i prindă privirea, mai aşteptînd încă, mai nădăjduind că o va cunoaşte, căci e atît de simplu doar să-ţi recunoşti măicuţa !

Dar venirea ei nu-l atinse deloc, ca şi cum ea s-ar fi aflat aici mereu, ca şi cum zi de zi ar fi venit să-l vadă în stepă. Nici n-o întrebă cine-i şi de ce plînge. De la o vreme păstorul dădu jos mîna ei de pe umăr şi porni tră-

Scanned with OKEN Scanner

gînd după sine a sa nedespărţită cămila de călărie cu samarul în spate pînă la alt capăt al turmei, ca să se uite de n-au fugit prea departe dobitoacele tinere, ce se luaseră la hîrjoană.

Naiman-Ana rămase locului, se lăsă în pirostrii suspinînd şi strîngîndu-şi faţa în palie şi şezu aşa fără să ridice capul. Apoi cînd îşi mai adună puterile porni spre fecior, străduindu-se să-şi păstreze liniştea. Ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic, fiul mancurt se uită la ea nătîng şi nepăsător de pe sub şapca trasă pe ochi şi ceva ca o umbră de zîmbet flutură pe faţa-i suptă, aspră şi înnegrită de vînturi. Dar ochii în care dăinuia o deplină lipsă de interes faţă de orice rămaseră ca şi mai înainte înstrăinaţi.

— Şezi să mai vorbim,— zise oftînd din greu Naiman-Ana.

Şi se aşezară la pămînt.

— Mă cunoşti ?— întrebă mama.

Mancurtul dădu din cap în semn că nu.

— Şi cum te cheamă ?

— Mancurt,— răspunse el.

— Aşa te cheamă acum. Dar numele cel de mai înainte îl ţii minte ? Aminteşte-ţi numele tău adevărat !

Mancurtul tăcea. Mama vedea cum se străduieşte el să-şi amintească, cum de acea încordare i-au ieşit broboane mari de sudoare la rădăcina nasului şi o ceaţă tremurătoare i-a împînzit ochii. Dar, pe cît se vede, un zid de nepătruns îi stăruia înainte şi zidul acela nu-l putea trece.

— Dar pe taică-tău cum îl chema ? Şi de unde eşti ? Ştii măcar unde te-ai născut ?

Nu, nu ştia nimic, nu-şi amintea nimic.

— Ce-au făcut din tine !— murmură mama şi din nou prinseră a-i tremura fără de voie buzele şi, înnăbuşindu-se de obidă, mînie şi amar, ea începu iarăşi să suspine, cercînd zădarnic a se stăpîni. Necazul mamei nu-l mişca deloc pe mancurt.

— Poţi răpi cuiva pămîntul, îi poţi fura bogăţiile, îi poţi lua şi viaţa,— zise ea cu glas tare,— dar cine a fost să născocească, cine a îndrăznit să rîvnească a-i răpi omului ţinerea de minte ?! O, doamne, dacă eşti, cum de i-ai îndemnat pe oameni la astfel de faptă ? Parcă puţine rele sînt pe pămînt şi fără de asta ?

Şi atunci, privindu-şi fiul mancurt, rosti ea acele faimoase şi pline de amar slove despre soare, despre dumnezeu şi despre sine, pe care oamenii ştiutori le spun şi pînă acum, cînd vine vorba despre acea sarozecă întîmplare...

Şi atunci porni ea al său bocet, pe care şi pînă acum şi-l amintesc oamenii ştiutori :

— Men botasi olghen boz maia,
Tulbîn chelip ischeghen...[1]

Şi atunci, în necuprinderea tăcută a sarozecilor se smulseră din sufletul ei bocetul şi prelungă disperată tînguire.

[1] Eu mi-s cămila oropsită ce-a venit să adulmece pielea puiului împăiat...

Scanned with OKEN Scanner

Dar nimic nu-l mişca pe feciorul ei mancurt.

Şi atunci nu prin întrebări şi prin poveţe hotărî Naiman-Ana să-l ajute a afla cine este.

— Numele tău e Jolaman. Auzi ? Tu eşti Jolaman. Iar pe tatăl tău îl chema Donenbai. Parcă nu-l ţii minte pe tata ? Că anume el te învăţa din copilărie să tragi cu arcul. Iar eu sînt maică-ta, şi tu eşti feciorul meu. Te tragi din neamul Naimanilor, ai înţeles ? Eşti naiman...

El ascultă cu desăvîrşită lipsă de interes toate cîte i le-a fost spus, ca şi cum nu era vorba de nimic. Se vede că tot aşa asculta şi ţîrîitul greierilor în iarbă.

Şi atunci Naiman-Ana îşi întrebă fiul mancurt :

— Ce-a fost pînă a fi venit tu încoace ?

— N-a fost nimic,— zise el.

— Noapte era, au zi ?

— N-a fost nimic,— zise el.

— Cu cine ai vrea să vorbeşti ?

— Cu Luna. Dar nu ne auzim. Acolo şade cineva.

— Şi ce-ai mai dori ?

— O coadă de cap ca a stăpînului.

— Lasă-mă să văd ce-au făcut cu capul tău,— întinse braţele Naiman-Ana.

Mancurtul se dădu îndărăt îndepărtîndu-se, îşi încleştă şapca cu mîinile şi nu se mai uită la maică-sa. Dînsa înţelese că nu se cuvine să-i pomenească niciodată despre cap. Între timp se zări în depărtare un om călare pe o cămilă. Venea spre dînşii.

— Cine-i ?— întrebă Naiman-Ana.

— Îmi aduce de mîncare,— răspunse feciorul.

Naiman-Ana se îngrijoră. Trebuie să se ascundă cît mai grabnic, pînă n-a apucat a o zări juanjoanul sosit la un moment nepotrivit. Ea îşi sili cămila să îngenuncheze şi urcă în şa.

— Să nu-i spui nimic. Eu mă întorc curînd,— zise Naiman-Ana.

Feciorul nu răspunse. Îi era totuna.

Naiman-Ana îşi dădu seama că greşise depărtîndu-se de-a călare prin turma împrăştiată la păscut. Dar era de acum tîrziu. Fireşte că juanjoanul ce venea spre turmă o putea zări aşa cum şedea ea călare pe cămila albă. Ar fi trebuit să plece pe jos, ascunzîndu-se printre animalele ce păşteau.

Cînd s-a depărtat binişor de păşune, Naiman-Ana intră într-o rîpă adîncă crescută pe margini cu pelin. Aici descălecă şi o culcă pe Acmaia la fundul rîpii. Şi din ascunziş prinse a cerceta împrejurimea. S-a întîmplat aşa precum gîndise. Fusese zărită. Peste o vreme oarecare se arătă şi acel juanjoan, care-şi mînase cămila la trap. Era înarmat cu arc şi suliţă. Juanjoanul arăta buimăcit de-a binelea, se uita nedumerit prin părţi, neputînd să înţeleagă pe unde s-o fi aflînd omul călare pe o cămilă albă, pe care-l zărise el de departe. Nu-l ducea mintea încotro să se pornească. Se repezi într-o parte, apoi în alta. Şi ultima oară trecu pe lîngă rîpă, aproape de tot. Bine că Naiman-Ana se pricepuse să lege botul Acmaiei cu basmaua,

Scanned with OKEN Scanner

pentru ca, mai ştii păcatul, să nu deie glas cămila. Ascunsă în pelinul de la marginea rîpii, Naiman-Ana l-a văzut destul de bine pe juanjoan. Şedea în cîrca unei cămile flocoase şi se tot uita prin părţi, avea faţa buhăită, încordată, purta pe cap o pălărie cu colţuri ridicate în sus ca o luntre, iar pe spate i se bălăbănea o coadă neagră, uscată, împletită în două viţe. Juanjoanul se înălţase în scări ţinînd suliţa de-a gata, se uita sucind capul prin părţi şi ochii îi scînteiau. Era unul din duşmanii ce cotropiseră sarozecii, ce mînase mulţime de lume în robie, ce pricinuise familiei ei atîtea nenorociri. Dar ce putea face dînsa, o femeie neînarmată împotriva cruntului oştean-juanjoan ? Stătea aşa şi cugeta în sine ce fel de viaţă şi ce fel de întîmplări trăit-au de au ajuns oamenii aceştia la atîta cruzime şi sălbătăcie că le nimicesc robilor mintea...

Curînd, după ce mai rătăci încolo-încoace, juanjoanul se duse înapoi la turmă.

Era sară de acum. Soarele asfinţise, dar para lui mai stărui o vreme peste stepă. Apoi se întunecă dintr-o dată. Şi se lăsă noapte adîncă.

Naiman-Ana îşi petrecu acea noapte-n stepă în deplină singurătate, undeva pe aproape de amărîtul ei fiu-mancurt. Se temu să se întoarcă la dînsul, căci juanjoanul de mai adineaori se putea să fi rămas pe noapte lîngă turmă.

Şi atunci hotărî să nu-şi lase fiul în robie, ci să cerce a-l lua cu dînsa. Las' că-i mancurt, las' că nu pricepe o boabă, dar tot mai bine e să fie acasă printre ai săi, decît păstor la juanjoani în pustia sarozecilor. Aşa o îndemna sufletul ei de mamă. Nu putea să se împace cu cele cu care alţii s-au împăcat. Nu putea să-şi lase sîngele ei în robie. Ş-apoi, mai ştii, dacă acolo, pe meleagurile baştinii, i se va întoarce judecata şi are să-şi amintească copilăria ?..

Dimineaţa Naiman-Ana se urcă din nou călare pe Acmaia. Lungă vreme se strecură pe drumuri cotite spre turma care în timpul nopţii se îndepărtase binişor. Cînd o descoperi stătu şi se uită îndelung să vadă de nu se află acolo vreunul din juanjoani şi abia cînd se încredinţă că nu este nimeni îşi strigă feciorul pe nume :

— Jolaman ! Jolaman ! Bună ziua !

Feciorul întoarse capul şi mama scoase un strigăt de bucurie, dar pe dată pricepu că el n-a făcut decît să răspundă la glasul ei.

De iznoavă cercă Naiman-Ana să trezească în fecior mintea furată.

— Aminteşte-ţi cum te cheamă, aminteşte-ţi numele !— îl îndupleca şi-l ruga ea.— Tatăl tău e Donenbai, parcă nu ştii ? Şi numele tău e Jolaman[1], nu mancurt ! Te-am numit aşa pentru că ai venit pe lume la drum, într-o mare tabără nomadă de naimani. Şi cînd te-ai născut tu, am făcut acolo popas de trei zile. Trei zile a ţinut ospăţul.

Deşi vorbele ei nu-l mişcau nicidecum pe fiul-mancurt, mama continua să povestească nădăjduind zădarnic că prea poate va licări ceva în cugetul

[1] *Jolaman* — nume din două cuvinte : „jol"— cale, „aman"— sănătate, ceea ce ar însemna să fii sănătos la drum.

Scanned with OKEN Scanner

lui întunecat. Dar ea bătea şi bătea într-o uşă cetluită. Şi în ciuda a toate continua să ţină una şi bună :

— Adu-ţi aminte cum te cheamă ? Tatăl tău e Donenbai.

Apoi îi dădu să beie şi îl hrăni din merindele ce le luase cu dînsa şi prinse a-i cînta cîntece de leagăn.

Cîntecele i-au plăcut nespus. Îi făcea plăcere să le asculte şi ceva viu, un soi de căldură se arătă pe faţa-i împietrită, tăbăcită pînă la negru. Atunci măicuţa prinse a-l îndupleca să părăsească aste locuri, să-i părăsească pe juanjoani şi să plece cu dînsa la locurile lui de baştină. Mancurtul nu-şi putea închipui cum se poate să se scoale şi să plece undeva, că ce să facă cu turma ? Nu, stăpînul i-a poruncit să fie tot timpul lîngă turmă. Aşa a spus stăpînul. Şi el n-are să se depărteze nicăieri de turmă...

Şi iară, a cîta oară, cercă Naiman-Ana să răzbească prin uşa cetluită a minţii lui nimicite, şi tot zicea :

— Adu-ţi aminte al cui eşti ? Cum te cheamă ? Tatăl tău e Donenbai !

Nu băgă de seamă mama în zădarnicile-i strădanii cît timp trecuse, dar se dezmeteci cînd la capul turmei se arătă din nou un juanjoan călare pe cămilă. De astă dată se dovedise mult mai aproape şi venea în grabă mînîndu-şi tot mai tare cămila. Fără a zăbovi, Naiman-Ana încălecă pe Acmaia şi o luă din loc. Dar de la altă margine tăindu-i calea se arătă încă un juanjoan călare. Atunci Naiman-Ana, avîntînd-o pe Acmaia, trecu printre dînşii. Dalba Acmaie cea iute de picior o scoase la timp înainte, iar juanjoanii porniră a o urmări, răcnind şi fluturîndu-şi suliţele. Dar unde să se pună cu Acmaia ?! Rămîneau tot mai mult în urmă, trepătînd cu cămilele lor

Scanned with OKEN Scanner

flocoase, iar Acmaia, suflînd tot mai aprig, zbura prin sarozeci cu o iuţeală de nespus, depărtînd-o pe Naiman-Ana de moartea ce se ţinea din urmă.

Şi nu ştia muma că, făcînd cale întoarsă, juanjoanii înciudaţi s-au năpustit să-l bată pe mancurt. Dar ce poţi scoate de la dînsul ? Atîta le răspundea :

— Mi-a spus că-i mama mea.

— Nu-ţi mai este mamă ! Tu n-ai mamă ! Ştii oare de ce-a venit ? Ştii ? Vrea să-ţi smulgă şapca şi să-ţi opărească capul !— îl băgau ei în sperieţi pe nenorocitul mancurt.

La aste vorbe mancurtul păli şi faţa-i neagră se făcu pămîntie. Îşi trase capul între umeri şi, ţinîndu-se de şapcă, prinse a căta în jur ca o jivină.

— Hai nu te teme ! Uite, ţine !— şi cel mai mare din juanjoani îi puse în mînă un arc cu săgeţi.

— Haide, ţinteşte!— juanjoanul cel mai mic îşi aruncă în sus de tot

Scanned with OKEN Scanner

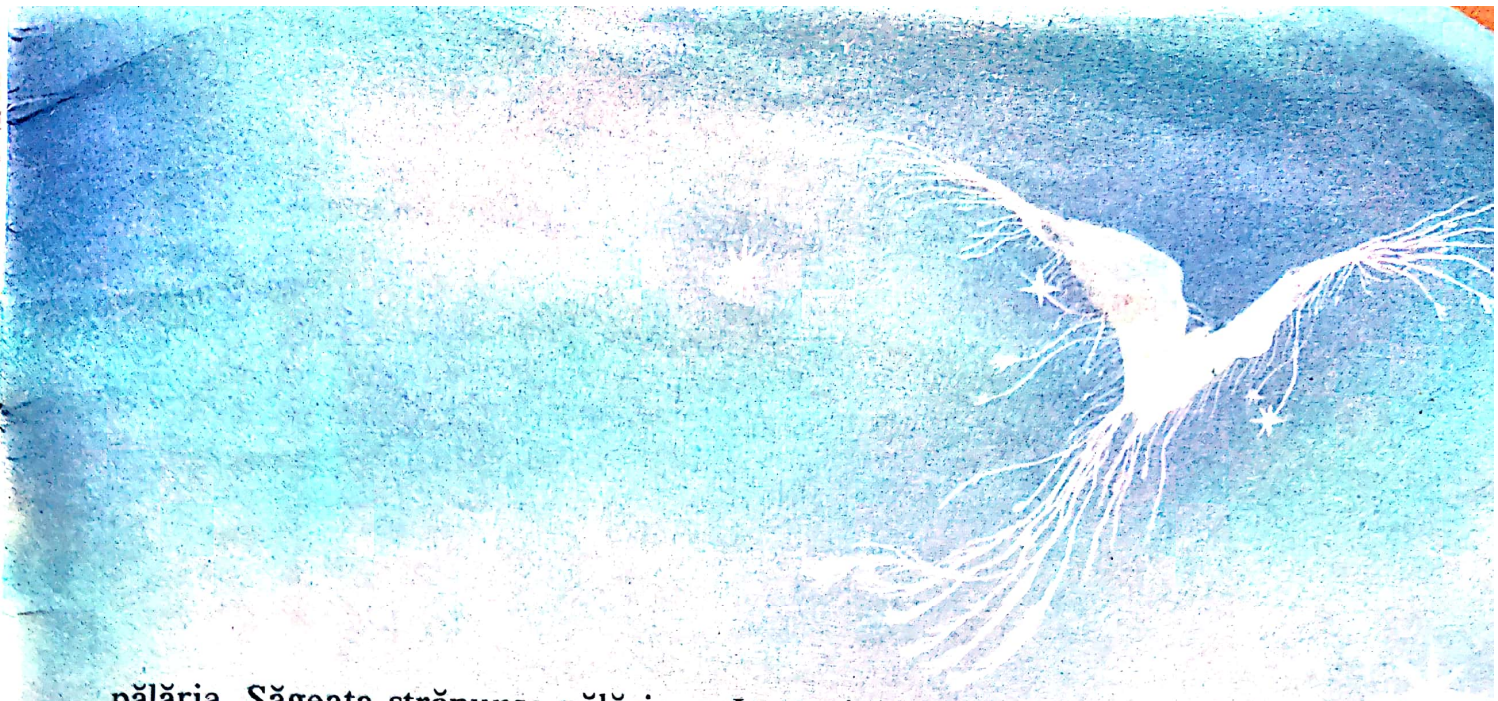

pălăria. Săgeata străpunse pălăria.— Ia te uită !— se minună stăpînul pălăriei.— În mîini s-a păstrat mintea !

Ca o pasăre alungată din cuib se rotea Naiman-Ana prin împrejurimile sarozece. Şi nu ştia ce să facă, ce să aştepte. Îşi vor mîna oare acum juanjoanii toată turma şi cu dînsa pe fiul ei mancurt în altă parte, pentru ea de nepătruns, mai pe aproape de hoarda lor cea mare, ori sta-vor la pîndă ca s-o prindă ? Astfel, tot căutînd să ghicească, se mişcă pe ocolite prin locuri tăinuite şi pînă la urmă îi zări şi se îmbucură foarte cînd văzu că cei doi juanjoani au părăsit turma. S-au depărtat unul lîngă altul, fără să întoarcă capul îndărăt. Naiman-Ana nu-şi lua îndelungată vreme ochii de la ei şi, cînd dispărură în zare, hotărî să se întoarcă la fecior. Acum cu orice preţ să-l ee cu dînsa. Aşa cum este — nu e vina lui că a avut o asemenea soartă, că l-au batjocorit duşmanii, dar în robie măicuţa n-are să-l lase. Să vadă şi naimanii şi, ştiind cum îi schilodesc cotropitorii pe gighiţii că-

Scanned with OKEN Scanner

zuți la prinsoare, cum îi înjosesc și-i lipsesc de minte, să se mînie și să pună mîna pe arme. Că nu de pămînt e vorba. Pămînt le-ar ajunge la toți. Însă răul juanjoan e de nesuferit chiar și într-o depărtată vecinătate...

Cu aste gînduri se întorcea Naiman-Ana la fecior și tot chibzuia cum să-l înduplece, să-l hotărască a fugi chiar în acea noapte.

Amurgea. Peste măreții sarozeci se lăsa, furișindu-se nevăzut prin pripoare și văi cu amurgu-i sîngeriu, încă o noapte din nesfîrșitul șir de nopți trecute și viitoare. Dalba cămilă Acmaia își purta ușor stăpîna spre tabunul cel mare. Razele soarelui-apune îi luminau clar făptura între cocoașele cămilei. Încordată, îngrijorată și pusă pe veghe, Naiman-Ana era palidă și mohorîtă. Păr cărunt, zbîrcituri, fruntea și ochii adumbriți de gînduri și o nesfîrșită durere aidoma acelui amurg sarozec... Iată că a ajuns la turmă, a intrat printre animalele ce pășteau și a prins a se uita împrejur, dar feciorul nu se vedea. Cămila lui de călărie cu samarul în cîrcă păștea nu se știe de ce slobod, tîrînd pe urmele ei frîul...

— Jolaman ! Jolaman, fiule, unde ești ?— prinse a-l chema Naiman-Ana.

Nimeni nu se arătă și nici că se răspunse.

— Jolaman ! Unde ești ? Sînt eu, măicuța ta ! Unde ești ?

Și privind prin părți cu neliniște, nu băgă de seamă că fiul ei mancurt, pitulat în umbra cămilei, se și pregătise stînd într-un genunchi și țintind-o cu săgeata în arcul încordat. Lumina soarelui îl încurca și aștepta clipa prielnică ca să sloboadă săgeata.

— Jolaman ! Fiule !— striga Naiman-Ana temîndu-se că i s-o fi întîmplat ceva. Se întoarse din șa.— Nu trage !— apucă să strige și să-și îndemne cămila dalbă, pe Acmaia, ca să se întoarcă cu fața, dar săgeata șuieră scurt și se înfipse sub mînă în coasta stîngă.

Era o lovitură de moarte. Naiman-Ana se înclină și prinse a luneca încet, agățîndu-se de gîtul cămilei. Dar mai întîi îi căzu din cap basmaua cea albă, care se prefăcu în pasăre și porni să zboare strigînd : „Amintește-ți al cui ești ? Cum te cheamă ? Tatăl tău e Donenbai ! Donenbai ! Donenbai !“

De atunci, zice-se, a prins a zbura prin sarozeci noaptea pasărea Donenbai. Întîlnind vreun drumeț, pasărea Donenbai zboară prin preajma-i . întrebînd : „Amintește-ți al cui ești ? Al cui ești ? Cum te cheamă ? Cum te cheamă ? Tatăl tău e Donenbai ! Donenbai, Donenbai, Donenbai !..“

Pentru şcoala medie

Литературно-художественное издание

Легенда о манкурте

(на молдавском языке)

Переводчик Ала Купчя

Художник Михай Бруня

Redactor E. Mărgineanu
Redactor artistic E. Baraşcov
Tehnoredactor M. Strungaru
Corector T. Chiriţă

FI 4316

Dat la cules 18.09.89. Bun de tipar 19.04.90. Format 60×84$^{1}/_{8}$. Hîrtie ofset. Garnitură „taims". Tipar ofset. Coli de tipar conv. 3,26. Coli editoriale 3,75. Impr. crom. conv. 14,90. Tiraj 40.000. Comanda 91445. Preţul 30 cop.

Editura „Literatura artistică",
277004, Chişinău, str. Lenin, 180.

Combinatul poligrafic. 277004. Chişinău, str. Berzarin, 35. Comitetul de Stat al RSS Moldoveneşti pentru edituri, poligrafie şi comerţul cu cărţi.

Scanned with OKEN Scanner

30 cop.

Scanned with OKEN Scanner

Lupta de la Podul Înalt

de Nicolae Iorga

- legătura dintre discipline: Istorie – Lupta de la Podul Înalt și figura lui Ștefan cel Mare din istorie;
- alte opere literare în care bătăliile și voievodul moldovean constituie subiect de inspirație (M. Sadoveanu „Frații Jderi", Gr. Ureche, I. Neculce, M. Sadoveanu „Viața lui Ștefan cel Mare");
- s-a urmărit discutarea operei literare și înțelegerea semnificației acesteia (din punct de vedere estetic, istoric), sublinierea patriotismului înaintașilor noștri, în permanentă discuție cu alte momente reprezentative din istorie;
- textul a fost discutat sub conducerea profesorului, însoțindu-le creațiile

ale operei fiind subliniate de către
elevi: armata otomană, patriotismul
țăranilor moldoveni, figura marelui
Ștefan, legătura dintre om și natură,
motiv al literaturii populare
— s-au folosit citate semnificative din
opera studiată și din operele ce
~~sunt~~ cu același subiect
— ~~epit~~ recunoașterea figurilor
de stil: epitetul și personificarea
(exemple). Tema este efectuată
de către elevi, împreună cu subli-
nierea principalelor cunoștințe ce
privește epoca lui Ștefan cel Mare
— elevii au dovedit dragoste pentru
lectură, pentru faptele străbunilor
noștri, recunoașterea unor procedee
artistice studiate și întrunirea
celorlalte
— tema verificată folosește elevu.
vocabularului, creativității